

Antoni Matabosch Soler:

RINO FISICHELLA, *La nuova evangelizzazione. Una sfida per uscire dall'indifferenza*, Mondadori, Milano, 2011, ps. 146.

ANTONIO ARANDA, *Una nueva evangelización. ¿Cómo acometerla?*, Palabra, Madrid, 2012, ps. 149.

El 21 de setembre de 2010 Benet XVI creà el Pontifici Consell per a la Promoció de la Nova Evangelització. Especialment des d'aquest moment es va donar un gran impuls a aquest concepte de «nova evangelització», refermat per la convocatòria de la XIII Assemblea Ordinària del Sínode dels Bisbes d'octubre de 2012 amb el tema «La nova evangelització per a la transmissió de la fe cristiana». Els dos llibres que recensionem intenten donar contingut a la nova evangelització. Un, el de monsenyor Fisichella, des de la responsabilitat del nou dicasteri; l'altre, des de la teologia i la pastoral. Però no hi ha gaire diferències entre l'un i l'altre.

El primer tema que tots dos volen esclarir és el significat de «nova evangelització». No es tracta tant que sigui nova, l'evangelització, sinó que prengui nou alè. Joan Pau II emprà aquesta expressió per primera vegada a Polònia el 1979 i al cap de quatre anys digué que era «nova en el seu ardor, en els seus mètodes, en la seva expressió». Els dos autors insisteixen que la «novetat» sorgeix com a conseqüència dels destinataris. És a dir, ens trobem, diu Fisichella, «al final d'una època... que ha influït en la nostra història almenys durant sis segles» (p. 5). Es tracta, diu Benet XVI, «de promouvoir una renovada evangelització en els països on ja ha ressonat el primer anunci de la fe i hi estan presents esglésies d'antiga fundació, però que estan vivint una progressiva secularització de la societat i una mena d'«eclipsi de Déu», que constitueixen un desafiament per a trobar mitjans adequats per a re-proposar la perenne veritat de l'Evangelí de Crist». No es tracta ni de canviar el missatge, ni de tornar-se més proselitistes, ni d'abandonar el diàleg (que com digué Pau VI és el nou nom de l'evangelització). Es tracta, simplement, de prendre consciència dels reptes actuals i posar els mitjans per tal que l'Evangelí sigui predicat de ma-

nera adequada al moment actual. El «per a què» defineix el «com» de la nova evangelització (Aranda p. 25).

Arribats en aquest punt, tots dos autors desenvolupen què exigeixen la nova situació i l'evangelització renovada. Aranda d'una manera potser una mica més sistemàtica parla de què fer i com fer-ho i d'alguns temes d'especial rellevància (com són l'indiferentisme, la relació de fe i raó). Fisichella distingeix el centre (Jesucrist), els espais de la nova evangelització, els nous evangelitzadors, i en el capítol IX proposa la Sagrada Família de Barcelona com a icona de la nova evangelització.

Ambdós llibres situen i desenvolupen la temàtica, amb les diferències que calia esperar de dos teòlegs amb rerefons diferent, però amb coincidència en l'essencial.

August Monzon i Arazo (Universitat de València):

ADRIÀ CHAVARRIA, *Etty Hillesum. Un unguent per a tantes ferides*. Edició i pròleg d'Emilia Bea. «Rent», 10, Denes, Paiporta, 2011, ps. 96.

Aquesta bella aproximació a Etty Hillesum, jueua holandesa morta a Auschwitz el 1943, a vint-i-nou anys, és una obra pòstuma del també jove poeta, crític literari i assagista Adrià Chavarria (1972-2009), en la qual va treballar amb entusiasme durant els seus darrers mesos, quan la seua vinculació al judaisme s'anava fent més profunda. L'Adrià havia simpatitzat amb el projecte de «Rent», una col·lecció que es proposa donar a conèixer la literatura religiosa dels segles XIX i XX, i des de València recordem amb afecte la seua bonhomia i la seua infància espiritual, que el feia ser lliure respecte de les modes i refractari als poders.

L'escriptor tortosí havia descobert en els escrits d'Etty Hillesum la màxima expressió de «l'autoritat femenina desarmada» al bell mig de la violència totalitària més monstruosa. Al llarg d'un itinerari vital gens convencional ni modèlic, la jove jueua es deixa trobar pel Déu de la Bíblia, un Déu desarmat i impotent —«som nosaltres qui t'hem d'ajudar»— que tanmateix la fa assumir lliurement el destí del seu poble, viure l'infern dels camps sense odi ni ressentiment —àdhuc

celebrant la bellesa de la vida— i escriure els seus diaris com un acte de resistència anamnètica. Emilia Bea ha reeixit a fer-nos arribar aquest llegat impagable, en prologar-lo i editar-lo acuradament i amb tanta estima.

Francesc Torralba Roselló:

M. LÓPEZ ALONSO, *El cuidado: Un imperativo para la bioética*, Publicaciones de la Universidad Pontificia de Comillas, Madrid, 2011, ps. 388.

Aquest bell estudi publicat dins de la col·lecció de la Càtedra de Bioètica de la Universidad Pontificia de Comillas és, amb molta probabilitat, el text més complet i exhaustiu en llengua castellana sobre l'ètica de la cura. És l'edició d'una tesi doctoral defensada amb la màxima qualificació a la citada universitat. L'autora explora la denominada *caring ethics* des de diferents perspectives, partint d'un vast coneixement de la bibliografia especialitzada sobre aquest corrent ètic que ha tingut un gran desenvolupament en els països de l'àmbit anglosaxó.

És interessant assenyalar que aquest corrent ètic no ha tingut el ressò que es mereixia al nostre país i això fa encara més interessant l'estudi, perquè omple un buit bibliogràfic molt gran en llengua castellana. Parteix del supòsit que tot ésser humà necessita ser cuidat per a poder desenvolupar les seves potencialitats, i estudia aquesta capacitat universal que és bàsica i necessària per al desenvolupament de l'espècie humana. En la part introductòria, desenvolupa l'estat de la qüestió i recull les aportacions més significatives sobre aquest tema particular a partir dels textos de Carol Gilligan, una de les pioneres, Nel Noddings, Sahara Ruddick, Annette Baier i Virginia Held. Hauria estat interessant incloure, també, en aquest primer capítol les darreres aportacions del teòleg de l'alliberament, Leonardo Boff, que ha fet aportacions interessants sobre la cura de la terra en aquesta etapa de caràcter ecoètic del seu pensament.

L'autora explora, igualment, el terme cura i la seva immensa polisèmia tot partint de les llengües grega i llatina i fent referència a les aportacions del pensament grec. Estudia els diàlegs de Plató, les obres

d'Aristòtil i d'Epictet i mostra com ja es prefigura l'ètica de la cura en aquests autors. També hauria estat interessant incloure, molt probablement, el mateix Sèneca i Marc Aureli, ja que en ambdós casos hi ha una ètica de la cura d'un mateix i de l'altre. Les aportacions de Michel Foucault i de Pierre Hadot en aquest camp són especialment reveladores.

Un dels capítols més interessants d'aquesta bella tesi és l'exploració de l'ètica de la cura a l'Antic Testament i el Nou. Marta López recull i comenta les perícopes més significatives i traça posteriorment una teologia del cuidar a partir dels grans pensadors de la patristica grega i llatina.

Finalment, a la darrera part, elabora una proposta ètica i teològica de la cura recollint textos de Karl Rahner i del magisteri de l'Església. Es refereix a la cura de la fe i a la cura com una categoria definidora del mateix Déu.

En definitiva, som davant d'un llibre molt ben articulat, d'una tesi que honora la Universidad Pontificia de Comillas i el seu director, el doctor Julio Luis Martínez, i que obre un camp nou de reflexió en llengua castellana i dona legitimitat intel·lectual a una proposta ètica que és profundament coherent amb la tradició grega i cristiana. Escriu l'autora: «*Proponer la radicalidad ética del cuidado pasa por la densidad escrita y no podría ser de otro modo. Consideramos la historia como la suma de cuidados y descuidos sobre el ser humano y estos hechos no poseen carácter moral neutro. La aspiración a la vida buena es irrenunciable*» (p. 371).

Bernat Vivancos:

JOAN GRIMALT, *Música sacra: 9 audicions i un pròleg*, XX Premi Joan Maragall, Ed. Cruïlla, Barcelona, 2012.

Després de l'èxit del seu llibre *Com escoltar música* (Ed. Duxelm), el filòleg i músic Joan Grimalt ens ofereix un altre llibre suggeridor, *Música sacra: 9 audicions i un pròleg*, amb la mateixa voluntat d'apropar la música clàssica a melòmans, sigui quin sigui el nivell musical de l'interessat. Joan Grimalt, format durant anys al rovell de l'ou de la mú-

sica occidental, té una trajectòria professional i docent que el fa un dels divulgadors més entesos i savis per a reeixir en aquesta proposta. Aquest llibre que presentem sembla dissenyat més per a ser assaborit que no pas per a ser llegit d'una volada. Es tracta d'anàlisis planeres però atraients d'obres cabdals de la música clàssica de tots els temps, de Monteverdi a Gubaidulina, passant per grans noms com Bach, Haydn, Brahms, Stravinsky..., seleccionant de cada compositor una tria d'obres sacres amb què l'autor vol presentar una escolta que no solament sigui tècnica, sinó, sobretot, viscuda. Crec oportú transcriure unes ratlles seductores del pròleg, que volen resumir el sempre delicat terme de música sacra: «Per música sacra s'entenen dues coses diferents: la que està lligada a un servei litúrgic i la que està inspirada en textos bíblics o relacionada amb la religió. I encara caldria consignar aquelles obres que, sense adscriure's a cap religió concreta, volen convidar a una experiència meditativa o de pregària.» Cert! No podem deixar d'entendre com a música sacra tota aquella música, de cultura i procedència ben diverses, que ens provoca emoció, reflexió, que obre l'espiritualitat, sigui quina sigui, a l'oient, a una transcendència emotiva, de sensacions. Aquesta és una de les principals finalitats que entenc que vol deixar entreveure el treball de Grimalt. I ho fa amb saviesa: un dels encerts del llibre és no voler-se mullar de ple en la manera com cal viure i veure aquesta espiritualitat. Joan Grimalt, més que imposar, proposa. Ho fa, també, tocant de peus a terra, amb una anàlisi curosa, ben informada, detalladíssima, amena, en què res no és gratuït. És important el ventall de lectors i oïdors que es poden sentir atrets i saciats per aquest llibre, ja que, sigui quin sigui el nivell musical tècnic del lector, el llibre obre el coneixement i la imaginació d'un receptor amb l'únic requisit de l'interès i la bona disponibilitat per a aprendre i per a gaudir de la música. Cada anàlisi conté informació puntual molt vàlida: context històric, vida i peripècies del compositor, estètica històrica del moment compositiu de les obres, traducció dels textos, si escau, una constatació de la seva sacralitat (interessantíssim el contrast que narra entre dos mons filosòfics i espirituals com són els de Pärt i de Gubaidulina), i una extensa bibliografia de cada obra i del compositor, sense oblidar una proposta genero-

sa de material d'àudio, material bàsic per a l'escolta de les obres. No veig obligat ni necessari seguir el llibre en l'ordre proposat per Grimalt. Sí que cal, però, una lectura atenta del pròleg, curt i contundent. Després, l'ordre em sembla només una opció. Fins i tot diria que la cosa que és realment necessària és la disponibilitat de temps per a deixar-se imbuir de les propostes analítiques i musicals de cada un dels nou exemples proposats. No cal, doncs, tenir-hi pressa, però sí ànim de descoberta. Llegir, analitzar, i deixar-se emportar per l'art dels sons..., i tot això en la nostra societat de l'immediat, de la pressa, en què la famosa crisi sembla que està assedegada, també, d'altres vivències i valors que no podem menysprear.

Josep Maria Carbonell:

FRANCESC TORRALBA, VICENÇ VILLATORO, *Amb Déu o sense*, Fragmenta, Barcelona, 2012, ps. 352.

Les cartes encreuades entre Francesc Torralba i Vicenç Villatoro a *Amb Déu o sense* donen forma a un llibre molt interessant i poc habitual en el nostre panorama intel·lectual. En Villatoro, escriptor, gestor cultural i assagista, i en Torralba, escriptor, acadèmic i filòsof, varen ser convocats per Ignasi Moreta, l'editor de Fragmenta, perquè s'encreuessin durant quasi un any un seguit de cartes sobre els temes de fons que marquen la nostra condició humana i, de manera molt especial, sobre els temes clau de la nostra vida. Com no podia ser d'altra manera, les qüestions sobre el sentit de la vida, i de la possibilitat de la vida més enllà de la mort, les qüestions sobre el bé, el dolor i el mal, sobre l'amor i la seva gratuïtat, sobre la família i els éssers estimats, en fi, sobre una vida assentada en Déu que ens transcendeix i que n'és el sentit últim, o una vida raonablement autosuficient que pot omplir-se des de l'exercici del sentit comú, la raó i el respecte pels altres, tot això centra els continguts bàsics d'aquest llibre magnífic. La tria dels dos autors afavoreix que la lectura del llibre sigui serena, perquè s'escriuen sempre des d'un gran respecte. Els autors confronten les pròpies idees i conviccions amb determinació i precisió i no amaguen les seves dife-

rències. Les fronteres queden, però, clares, i en la definició de les opcions fonamentals el tema de Déu és essencial: en un relat de vida, Déu és un interrogant important que queda lluny; en l'altre, Déu es troba en ple centre. Els dos relats també tenen estils diferents: en Torralba, més acadèmic, amb un bagatge filosòfic i teològic molt sòlid, però sempre capaç d'expressar-se amb una gran claredat; en Villatoro, més assagista i intuïtiu, escriptor brillant. L'èxit del llibre és la combinació dels dos personatges i la seva magnífica prosa fa que el volum es llegeixi amb facilitat, que sigui amè i que els «grans temes de la nostra existència» puguin arribar al gran públic.